

## Зорка

*Алена Ціхановіч*

Сёння я адгарнула тры беларускія эвангельлі і пераканалася, што ўва ўсіх трох перакладчыкаў — Луцкевіча, Сёмухі й Станкевіча — менавіта па зорцы мудрацы, ці магі з усходу, даведаліся пра нараджэнне Хрыстова. Пабачыўшы зорку на небе, яны прыйшлі пакланіцца нованароджанаму цару юдзейскаму.

*Зорка* ў беларусаў ахоплівае сваім зьзяньнем і царкоўную, і нябесную, і паэтычную сфэры. Згадаем „Зорку Вэнэру“ Максіма Багдановіча, „Зорачкі“ Сяргея Новіка-Пяюна, „Гэта ты, мая зорка ясная“ Адама Русака. „Засьвяціла зора“ — гэта праходзіць праз увесь фальклёр.

*Зора* — гэта першасны, больш старажытны варыянт, які, побач з *звездай*, належыць усім славянскім мовам. Адметнае хіба што тое, як па-рознаму разьмеркаваліся іх сынанімічныя спэктры ў гэтых мовах. Так, у чэскай *zora* азначае толькі ранішняю зорку, а *hvezda* ахоплівае ўвесь лексычны рад: гэта і нябеснае сьвяціла, і геамэтрычная форма, і выдатны чалавек, славуцасьць.

У беларускай, наадварот, слова *звезда* сваімі сёстрамі-зоркамі як бы адціснутае на край небасхілу. Найперш, „звезда“ звязваецца з тытулам найстарэйшай беларускай газеты савецкага часу. З 1917 году закладзеная ў Менску бальшавікамі газета выходзіла па-расейску пад назвай *Звезда*. У 1924 годзе выданьне стала беларускім, у назьве „Звезда“ зьмянілася „Звездой“. Практычна кожнае пакаленьне і чытачоў, і журналістаў газеты вярталася да спрэчкі пра вартаснасьць гэтай назвы. Адна з высноваў, да якой прыходзілі кожны раз — што слова гэтае існавала ў сваёй нішы сэпаратна й незалежна ад бальшавіцкага ўтварэньня.

У многіх гаворках *звезда* супернічае са словам *зорка*, напрыклад, у называньні таго самага каляднага рыштунку, зь якім прынята хадзіць шчадраваць. Такая *звезда*, ці *зорка*, звычайна была саламяная, шасьці- або васьміканцовая, яна чаплялася на высокі шасток. У фальклёрных тэкстах ёсьць і спэцыяльная назва для тых, хто ходзіць па хатах пад такой *звездой*, — *звездары*..

Добра, калі ў мове, як і на небе, словы вяжуцца ў сузор’і.

## Зубр

*Сяржук Сокалаў-Воюш*

Беларусь на мапе, у тых межах, у якіх яе акрэсьлілі й пакінулі нам у спадчыну бальшавікі, нагадвае *зубра*.

*Зубр* у якасьці аднаго з сымбалью Бацькаўшчыны пачаў фігураваць толькі ў XX стагодзьдзі, гэта значыць у той час, калі сама жывёла стала рэліктам і пароду трэ было штучна аднаўляць. Мала які народ у сьвеце чуўся б маральна здаровым, калі б ягоны сымбаль жыў у запаведніку, няхай сабе й такім цудоўным, як Белавеская пушча.

Затое *зубр* цудоўна пасуе нам у якасьці ілюстрацыі да сучаснага стану грамадства. Ён, як дзьевае душы Максіма Гарэцкага, традыцыйны і накінуты звонку, ён гаспадар лесу, і ён — знак індустрыяльнай дзяржавы. Але гэта — толькі ўражаньне, бо ў сапраўднасьці беларусы і не гаспадары, і індустрыі ня маюць.